

BISERICA „SF. GHEORGHE” DIN POPENI - ZORLENI

MARIA POPA*

DOINA ROTARU**

Cuvinte cheie: *moșie, proprietari, boieri, biserică, sec. XIX (c. 1830), monument istoric, ctitor, vorniceasa Elena Beldiman/Costandache, Ioan Greceanu, vornic, preoți.*

Keywords: *property, owners, middle-class people, church, 19th century (1830), historical monument, governor Elena Beldiman/Costandache, Ioan Greceanu, priests.*

Abstract

Back in the 19th century (around 1830), a governor called Elena Beldiman (Gheorghe Costandache's daughter, the founder of the old church system), with the help of her brother-in-law, built St. Gheorghe's church in Popeni, a small village near Zorleni city, in Vaslui county. The architectural quality was so outstanding it was inscribed in the Historical Monuments list in both 1955 and 1991. This piece of art represents the evolution of religious architecture through the years - a mix of tradition and innovation. After Elena's death (+~1837), Ioan Greceanu's sons (Nicolae and Iancu) got her heritage and used it to build the first ever hospital in Bârlad in 1838 and named it after her, the church was looked after by the middle class families that owned it, Greceanu and Mihalceanu, also by commoners that lived in the village and priests such as: N. Iacomî (~1880-1902), I. Arghirescu (~1923-1939), Th. Calapod (1943-1984), St. Velescu (1985-2012).

Satul Popeni se află la cca. 15 km est de municipiul Bârlad, pe pârâul Trăușul¹. Potrivit istoricilor Al. I. Gonța, C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, așezarea medievală Popeni s-ar identifica cu satul unui slujitor bisericesc, și anume popa Mircea, menționat într-un document din 13 iunie 1436, emis de Iliăș și Șefan, domnii Țării Moldovei, prin care dăruiau lui Mihai Stângaciu, „*pentru dreaptă și credincioasă slujbă*”, mai multe sate și locuri din domeniul domnesc, printre care: „... *pe Smila, seliștea lui Roșca și chilia lui Mânase, [...], pe Jeravăț, seliștea Fundeștilor, între popa Mircea și Petru Lungu, și, pe Bârlad, un loc, între Leurinți și Băcsănești, și mai sus, Iapa, unde se unesc trei văi, un loc din pustie...*”². Cercetării locale consideră că satul

* Fost consilier superior la Direcția Județeană pentru Cultură Vaslui, expert monumente istorice.

** Fost muzeograf la Muzeul Județean “Ștefan cel Mare” Vaslui; decedată.

¹ George Lahovari, C. I. Brăteanu și Gr. Tocilescu, *M.D.G.R.*, vol. V, fasc. I, București, 1902, p. 47.

² *D.R.H.*, A. Moldova, vol. I (1384 - 1448), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, 1975, doc. 154, pp. 211 - 212, 489. *D.I.R.*, A. Moldova, veacul XIV - XV, vol. I (1384 - 1475), București, 1954, doc. 157, p. 127. Al. I. Gonța, *Documente privind Istoria României, A. Moldova. Veacurile XIV - XVII (1384 - 1625). Indicele numelor de locuri*, ediție îngrijită și prefătată de I. Caproșu, Iași, 1990, p. 200.

lui popa Mircea s-ar fi aflat, de fapt, pe teritoriul actual al comunei Vinderei³. La sfârșitul secolului al XV-lea, teritoriul menționat în document făcea parte din ocolul târgului Bârlad, conform hotarnicii lui Ștefan cel Mare din ianuarie 1495, în hotarul de răsărit, cuprins între Dealul Ghermăneștilor și pâraul Jeravăț, care includea și zona satului Popeni⁴, menționat în secolele următoare cu această denumire.

Pentru că și în zilele noastre se păstrează toponimul *Valea Mănăstirii* (punct aflat la c. 800 m sud-est de sat)⁵, cercetătorii localnici consideră că în jurul acestui locaș de cult, la care slujeau mai mulți clerici, s-ar fi format satul, de la care își trage și denumirea⁶, menționat în unele documente din secolul al XVII-lea sub formele: Ponești, Popiani, Popeni. Poate și Popești, dacă luăm în considerare documentul îndoielnic din 1591 sau 1594, septembrie 15, prin care Lupu Dade din Popești vindea lui David partea sa de moșie, din sat și țarină, având mai mulți martori, printre care și „*Mihăilă, fiul popei Dragotă de acolo*”⁷. La 12 aprilie 1620, Gaspar Grațiani, domnul Moldovei, întărea fraților Roșca, fiii vornicului Ioan Roșca: Constantin Roșca, fost hatman, și Gheorghe Roșca, fost spătar, părți din Ponești de pe apa Bârladului, cu vad de moară, avute de la domnul anterior, Radu Mihnea⁸ (1616-1619). Prima mențiune cu denumirea actuală datează din 30 august 1633, când domnul Moisa Movilă dăruia lui Pătrașco, postelnic al doilea, „*o seliște, anume, Popenii, care este în ținutul Bârlad*”, specificându-se că „*acea seliște mai înainte a fost a noastră drept domnească, ascultătoare de ocolul târgului Bârlad*”⁹. La 1 iunie 1670, moșia fiind împresurată, Gheorghe Duca Vodă cerea vornicului Carp să cerceteze actele postelnicului Postolache Catargiul pentru moșia Popiani de pe Bârlad¹⁰. În răspunsul către domnul Antonie Ruset, din 6 martie 1676, se arată că Apostol Catargiul deținea, într-adevăr, niște acte „*de danie de la Moisa Movilă Vodă pre sat pre Popiani, ce au fost din hotarul târgului Bârladului, dania socrului său, și acel sat acum îl ține Părvol*”, cerându-se „*să arate ea, ce acte are*”¹¹.

Documentele vremii dovedesc că în a doua jumătate a secolului al XVII-lea o parte din moșia Popeni era stăpânită de familia Pârvu, înrudită prin alianță cu familia Roșca din Frunțișeni, prin căsătoria lui Pârvu din Popeni cu Zânica, fata lui Maței

³ Gh. Gherghe, Sidonia Elena Diaconu, *Prima carte pentru Zorleni*, Bârlad, 2009, p. 82.

⁴ I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. II, Bârlad, 1912, p. 2. Gh. Clapa, *Hotarnica Bârladului*, în „Acta M.M.”, nr. XXV - XXVII, vol. I, Vaslui, 2004 - 2006, p. 92; Gh. Gherghe, *Târgul Bârladului. Geneza și hotarul*, Bârlad, 2015, pp. 124 - 125, 137 - 138.

⁵ Ghenuță Coman, *Statornicie. Continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, p. 285.

⁶ Gh. Gherghe, Sidonia Elena Diaconu, *op. cit.*, p. 82, 120. Gh. Gherghe, *Târgul Bârladului...*, p. 138. Ionel Duma, *Comuna Zorleni. File de monografie*, Bârlad, 2014, p. 47.

⁷ *D.I.R.*, A. Moldova, veacul XVI, vol. IV (1591 - 1600), București, 1952, doc. 1 (îndoielnic).

⁸ Idem, veacul XVII, vol. IV (1616 - 1620), București, 1956, doc. 579, p. 454.

⁹ *D.R.H.*, A. Moldova, vol. XXI (1632 - 1633), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, 1971, doc. 365; N. Iorga, *Studii și documente cu privire la Istoria Românilor*, vol. VI, partea II, București, 1904, doc. 30, p. 19.

¹⁰ N. Iorga, *Studii și documente...*, doc. 53, p. 27.

¹¹ Gh. Ghibănescu, *Surete și Izvoade (Documente basarabene)*, vol. IX, Iași, 1914, doc. 60, p. 29, 226: „*Pătrașcu a fost socrul lui Apostol Catargiul*”.

Roșca, care au avut doi fii: Enache și Ștefan Pârvu¹². Într-o hotarnică din 12 martie 1667, „*Pârful de Popeni*”¹³ apare ca martor pentru moșia de la „*gura Horăetăi*” a jupânesei Tudosica Jora, sora lui Gavriiliță Costache¹⁴. La 10 decembrie 1697, Sinica Pârvoaia, împreună cu fiii săi, Enache, căpitan, și Ștefan Pârful, postelnic, vindeau armașului Antioh siliștea Hreasca din fundul Văii Tătărănilor, țin. Tutova (aflată între Cârjoani, Măscurei și Mireni)¹⁵, moșie cumpărată de la „*Hriascanul*” de către Grigore Roșca, unchiul postelnicului Ștefan Pârvu, care la 10 iunie 1698 se judeca pentru dovedirea proprietății¹⁶.

La începutul secolului al XVIII-lea, familia Catargi își păstra proprietatea din Popeni. Într-un „*Izvod de ispisoaice și zapise*”, din 2 martie 1719, al moșiilor rămase de la răposatul Apostol Catargiu, vel postelnic, „*părintele răposatului Ilie Catargiul logofăt și al lui Ștefan Catargiul clucer și al lui Pătrașco Catargiul pitar*”, erau înscrise și cele trei acte domnești menționate mai sus: „*pe sat Popeni ot Bârlad*”¹⁷. Din recensământul întocmit de administrația rusă, la 30 iunie 1774, aflăm că satul Popeni, compus din 23 de case, era proprietatea medelnicerului Iorga, printre locuitorii scutiți de bir aflându-se și 12 ai lui Gheorghe Costandache¹⁸, de unde rezultă că și acesta deținea o parte de moșie. Medelnicerul Iorga, potrivit pomelnicului bisericii din Frunțișeni din 1 martie 1752, era fiul lui Ștefan Pârful din Popeni, căsătorit cu Balașa Luca, care au avut o fiică, Smaranda, căsătorită cu spătarul Gheorghe Costandache (comis - 1786, spătar - 1790, mort la 1812). Două dintre fiicele lor, prin căsătorii, sunt legate de istoricul moșiei și al bisericii, și anume: Anastasia (1776 - 1843), soția vornicului Ioan Greceanu (1770 - 1831) și Elena, căsătorită întâi cu Ioniță Sturdza, căminar și apoi cu aga Alexandru Beldiman¹⁹.

¹² I. Antonovici, *Frații Gheorghie și Neculai Roșca - Codreanu. Fondatorii Liceului și Școlii Secundare - Profesionale de fete din Bârlad*, Bârlad, 1908, pp. V - VI, 28 - 29, 108 - 109; vezi pomelnicul bisericii din Frunțișeni din 1752, martie 1, transcris și completat în 1810 și 1830, precum și *Spîța de neam din 1817* (planșă).

¹³ Ionel Duma, *op. cit.*, p. 47, spune că soțul Zănicăi Roșca ar fi fost Petru Pârful (referindu-se, poate, la postelnicul Pătrașcu); în zonă sunt menționați documentar: *Constantin Pârful, șetrar*, ginerele logofătului Ioniță Tălăbăscu, fost proprietar al moșiilor Zmeiani și Păulești de pe Simila (dăruite în 1630 pârălăbului Dumitru de către jupâneasa Stanca, văduva fostului mare vornic Toflea Murgoci, pe care le avea de la strămoșul ei Oană, portar de Suceava), ajunse în stăpânirea familiei Palade, cf. testamentului marelui vornic Ion Palade din 1733 (Idem, *Documente bârlădene*, vol. III, Bârlad, 1915, pp. 34, 305 - 306); *Pârful pitarul*, care la 4 august 1717 hotărâna moșia Băhnari de pe pârul Tutova, moștenită de la *Pârful cel bătrân* (Idem, *Documente bârlădene*, vol. IV, Bârlad, 1924, p. 165).

¹⁴ N. Iorga, *op. cit.*, doc. 48, p. 25; I. Antonovici, *Doc. bârlădene*, vol. IV, pp. 158 - 159. Horia Stamatina, *Valea Horăieții. Istorie și onomastică de la origine până în prezent*, Bârlad, 2003, p. 257: moșia se afla la confluența pârului Horăiața cu râul Bârlad, astăzi teritoriu aflat la limita comunelor Bogdănești, Banca și Zorleni.

¹⁵ I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. IV, pp. 158 - 159. Gr. Găneț, Costică-Ioan Gârneață, *Din tezaurul arhivistic vasluian. Catalog de documente*, București, 1986, doc. 135, p. 59.

¹⁶ Idem, *Documente bârlădene*, vol. IV, pp. 156 - 157.

¹⁷ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, pp. 221, 226 - 227. Vezi și N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, București*, 1971, p. 371: Apostol Catargi (II), postelnic, 1661 - 1666; fost postelnic 1668, 1680; mare comis 1683 - 1684, mort 1692.

¹⁸ Ionel Duma, *op. cit.*, p. 66.

¹⁹ I. Antonovici, *Frații Gheorghie și Neculai Roșca-Codreanu...*; Mihai Dim. Sturdza (coord. și coautor), *Familiele boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și bibliografică*, vol. V, Ceaur - Cuza, București, 2018, p. 376; Gh. Costandache: 1777, iulie 5, ispravnic de Tutova/ doc.

Căminarul Ioniță Sturdza, în septembrie 1798, solicita Domniei aprobare pentru hotărnicirea moșiei sale Popenii din ținutul Tutova, pe care o avea ca zestre de la soția sa, fiind împresurată dinspre Frunțișeni de către serdarul Panaite Cazimir. El arăta că moșia Popenii, primită de la „*răposatul med<elni>c<er> Iorga, socrul socrului dumisali*” (spătarul Gh. Costandache, n.n.), era cuprinsă între „*două fântâni, Cărbunosa, privalul Popenilor, podul lui Clefaș, poiana lui Dragomir, drumul Irascăi, coada văii Balomireștilor* (lângă Frunțișeni, n.n.), *fundul văii Stâncii, moșia Bârlezu* (Vârlezu, azi, jud. Galați, n.n.), *a dumisali Gavril Conachi ...*”²⁰.

În 1803, moșia Popeni, locuită de 50 de familii, era stăpânită de căminăreasa Elena Costandache, fosta soție a căminarului Ioniță Sturdza²¹. După căsătoria ei cu Alexandru Beldiman, scriitor, mare proprietar (comis, 1786; serdar, 1789; ban, 1794; agă, 1814; vornic, 1821, mort c. 1825)²², moșia cu 47 de familii a ajuns în proprietatea acestuia. Dintr-o hotărnică din 30 iulie 1814, rezultă că la cea dată era deja proprietar²³, fapt confirmat și de *Condica visteriei Moldovei din 1816*²⁴.

După moartea vornicului Alexandru Beldiman, în catagrafia din 1831 se arată că moșia, populată de 157 de locuitori, era stăpânită de văduva acestuia, vorniceasa

259, p. 85; 1786, mai 13/ doc. 288, p. 92 (Grigore Găneț, Costică-Ioan Gârneață, *op. cit.*); 1781, stolnic/ p. 210; 1785, biv vel stolnic, ispravnic de Tutova/ p. 217; 1791, biv vel spătar/ p. 226 (I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. IV); 1786, biv vel spătar, ispravnic al țin. Tutova/ doc. 131, p. 49 (N. Iorga, *op. cit.*); 1799 - 1800, spătar (Costin Clit, *Documente hușene*, vol. IV, Iași, 2016, doc. 210, 213, 217, 219); 1803, spătar, proprietar în satul Simila (C. Istrati, *Condica visteriei Moldovei la 1803*, Iași, 2019, p. 159); 1804, spătar, aflat în judecată cu răzeșii din Cârломănești, țin. Tutova (www.arhivelenationale.ro: D.G.A.N. - D.A.C., Serviciul II, inv. 1254, fond *Colecția de documente selecționate - Moldova*, 1424 - 1852, inv. 1254/ poz. 97, 99, p. 43).

²⁰ N. Iorga, *op. cit.*, doc. 134, p. 50; Ioniță Sturdza, căminar, 1792, iulie 2 (I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. I, Bârlad, 1911, p. 241); mort c. 1810 (N. Iorga, *op. cit.*, p. 548); fiul stolnicului Constantin Sturdza (fiul stolnicului Vasile Sturdza), căsătorit cu Ecaterina Cantacuzino, care au avut trei fiii: Ștefan, Constantin și Ioniță, fără copii (v. Octav-George Lecca, *Familii boierești române*, București, 1999, pp. 549 - 550); identificați și prin moșiile transmise din tată în fiu: Vasile Sturdza, mare stolnic, proprietar de moșii în țin. Tecuci, Fălciu, Tutova, ș.a./ 1731 - 1742, p. 551 (C. Istrati, *Condica lui Mavocordat*, vol. I, Iași, 2008); Constantin Sturdza, biv vel stolnic, ispravnic al țin. Tutova, 1765 (I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. IV, p. 183); Catrina Sturza, spătăreasa, p. 399; Ioniță Sturza căminar, p. 399, Constantin Sturdza, comis, p. 399, spătarul Ștefan / Ștefanache Sturdza, p. 400 (idem, *Condica visteriei Moldovei la 1803*).

²¹ C. Istrati, *Condica visteriei Moldovei la 1803*: se pare despărțiți, deoarece sunt menționați amândoi, dar cu proprietăți separate; *căminăreasa Elena Costandache*: Popeni (p. 145) și parte din Corodești, țin. Tutova (p. 153); *căminăreasa Elena lui Ioniță Sturza* - părți de sate: Dobrinești, cu vii și loc puțin (p. 121), Vatra Nicorești, țin. Tecuci (p. 123); Liești, țin. Tutova (p. 148), Bârlad, 3 „liudi fără bir”, poate slujitori ai casei ei (p. 161); *jupâneasa Eliana lui Ioniță Sturza*, 15 slugi (p. 325); căminarul Ioniță Sturza: proprietăți (p. 77, 117, 123, 237, 265, 316 (24 slugi)).

²² www.ghika.net - *Arborele genealogic al familiei Beldiman*, după Mihai D. Sturdza, Ruxanda Beldiman, în *Familii boierești din Moldova și Țara Românească*, București, 2004: căsătorit a treia oară cu Elena Costandache; v. și: C. Istrati, *Condica visteriei Moldovei la 1803*: ban/ p. 144, 235, 283, ș.a.. Idem, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1820*, Iași, 2011: postelnic/ p. 57, 418, ș.a.. Ion Dumitru Iacob, *Testamentul vornicului Gheorghe Beldiman din 25 mai 1790, în Retrospecții medievale. In hororum Professoris emeriti Ioan Caproșu*, vol. editat de Victor Spinei, Laurențiu Rădvan și Arcadie M. Bodale, Iași, 2014, p. 299: fost ispravnic al țin. Neamț și Hârlău, pârcałab de Galați.

²³ N. Iorga, *op. cit.*, doc. 142, p. 52.

²⁴ C. Istrati, *Condica visteriei Moldovei din 1816*, Iași, 1979, p. 56.

Elena Beldiman²⁵ (moartă c. 1837), fondatoarea bisericii actuale din Popeni²⁶ și a primului spital din Bârlad, ce-i poartă numele, înființat în anul 1838, din veniturile moșiei Popeni, de către nepoții săi, vornicul Nicolae Greceanu (ispravnic de Tutova, 1822-1840, fondatorul bisericii din Simila, c. 1830) și fratele său, aga Iancu Greceanu, moștenitori testamentari²⁷ (fiii cumnatului ei, vornicul Ioan Greceanu).

Într-o catagrafie din 1846 sunt menționați ca stăpâni ai moșiei cei doi fii ai vornicului Ioan Greceanu: Nicolae Greceanu în Popenii de Jos și Iancu Greceanu în Popenii de Sus. În 1853, vornicul Nicolae Greceanu dona lemn din pădurea sa Popeni pentru construirea stației de poștă de aici. La 5 iulie 1855, clironomii lui se plângeau ispravnicului de Tutova pentru tăieri ilegale din pădurea lor de către David Herșcovici. Potrivit hotărârii din 7 octombrie 1856, moșia Popeni era împărțită între vornicul Iancu Greceanu (1819 - 1858) și aga Costantin Greceanu (1823 - 1858), fiul răposatului vornic Nicolae Greceanu (1800 - 1855). La 29 octombrie 1865, Tribunalul Județean Tutova evalua moșia Popeni la prețul de 15.400 galbeni²⁸, după care a fost vândută. La sfârșitul secolului al XIX-lea aparținea familiei Mihăceanu.

În prima jumătate a secolului al XX-lea, moșia Popeni, proprietatea familiei Mihălceanu, a fost expropriată în urma reformelor agrare din 1921 și 1945. În 1922, moșia era stăpânită de Maria Mihălceanu și sora sa, Sofia Zamfiratos, pe care o aveau ca moștenire de la tatăl lor, Leonida Mihălceanu (mort la 1897) și fratele lor, Kiriac Mihălceanu (mort la 1895)²⁹, ale căror morminte se află în curtea bisericii. În 1938,

²⁵ Idem, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1831*, Iași, 2009, p. 137.

²⁶ Ion N. Oprea, *Ioan Antonovici - Depozitarul. Opere (Cu diverse însemnări, inscripții și acte de inspecție)*, vol. II, Iași, 2011, p. 347.

²⁷ Despre spitalul vechi din Bârlad și fondatoarea acestuia, vezi: N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 83, 146 (nota 93); Mihai Antipa, *Fondul Spitalului Bârlad*, în „Arhiva Românească”, Tom. II, fasc. 1/ 1996: spital, construit prin contribuția „pioasei donatoare Elena Beldiman”, subordonat Epitropiei Generale a Casei Spitalelor „Sf. Spiridon” din Iași (p. 212); Nicu Botezatu, *Înființarea primului spital din Bârlad*, în „Academia Bârlădeană”, nr. 7/ 2000: la 8 iunie 1838, frații Greceanu înștiințau Epitropia „Sf. Spiridon” Iași că „au fost porunciți de mătușa lor, Elena Beldiman, născută Costandachi, a căuta 10 bolnavi în orașul Bârlad cât vor trăi”; „în 1865, nu s-a mai găsit testamentul” (p. 13); Prof. dr. Rene' Duda Iași, dr. Nicu Botezatu, *160 de ani de existență medicală spitalicească în Bârlad. Aspecte din trecutul spitalului „Elena Beldiman” din Bârlad*, în „Părerii Tutovene”, nr. 307/ 1998: spital deschis la 27 octombrie 1838 (p. 2); Maria Popa, Doina Rotaru, „Biserica Sf. Împărați Constantin și Elena” din satul Simila, comuna Zorleni, județul Vaslui, în „Acta MM”, nr. XXV - XVII, vol. II, Vaslui, 2004 - 2006, p. 206, inscripția din 10 februarie 1837 de pe icoana împărătească „Încoronarea Maicii Domnului” de la biserica „Sf-ții Împărați Constantin și Elena” din Simila, dăruită lui Nicolae Greceanu de: „mătușa me<a>, vorniceasa Elena Beldiman, născută Costandachi”; „Elena Beldiman vorniceasa”, pomenită și în pomelnicul din 1945 al bisericii din Simila, ctitoria familiei Greceanu (p. 209, 316); Adrian Butnaru, *Membrii familiei Iamandi, donatori către spitalul din Bârlad*, în „Elanul”, nr. 108/ 2011: „Elena Beldiman, născută Costandache”, lăsa prin testament să se construiască un spital în Bârlad din veniturile moșiei Popeni, țin. Tutova, care să-i poarte numele (p. 12).

²⁸ Ionel Duma, *op. cit.*, p. 48; v. și Al. Perietzianu - Buzău, *Vidomostie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829 (II)*, în „Arhiva Genealogică”, Iași, I (VI), nr. 3 - 4, 1994, pp. 290 - 291: în 1829, Nicolae Greceanu avea 29 ani, iar fratele său, Iancu Greceanu - 19 ani; Radu Sc. Greceanu, *Familia Greceanu din Moldova*, în *Arhiva Genealogică*, nr. 3 - 4, Iași, 1997, p. 184: Constantin / Costache Greceanu, născut în 1823; I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. V, Huși, 1926, p. 249: vornicul Nicolae Greceanu, mort în 1855, iar fiul său, Constantin Greceanu, în 1858.

²⁹ S.J.A.N Vaslui, fond *Consilieratul Agricol al jud. Tutova*, dos. 27/1922, f. 7, 37.

proprietarul moșiei era L. Zamfiratos³⁰, care deținea și partea mătușii sale, Maria Mihălceanu. Până în anul 1949, moșia Popeni, proprietatea familiei lui, a fost expropriată în întregime³¹.

Despre vechimea unui locaș de cult în această localitate, putem spune că era de la începutul așezării, dovadă fiind toponimul Valea Mănăstirii, precum numele preotului Grigore, care, pe la 1585, ar fi construit o biserică de lemn, împreună cu obștea satului³². În catagrafia din 1809 este menționată, pentru prima dată, biserica „*Sf. Gheorghe*” din satul Popeni, la care slujeau clericii David și Sandu Munteanu³³. Considerăm că acest locaș de cult era de lemn, specific acelor vremuri, și că a fost ctitorit de familia spătarului Gheorghe Costandache, proprietar în Popeni încă din secolul al XVIII-lea, după cum s-a arătat mai sus. În unele raportări ulterioare ale parohiei se menționa că „biserica veche” ar fi fost ridicată pe la 1700³⁴, de la care, la sfârșitul secolului al XIX-lea, se păstra un clopot mic, turnat la 1760³⁵. După tradiție, această biserică s-ar fi aflat pe locul, numit astăzi, Valea Mănăstirii, lângă un stejar (Popenii de Sus). La începutul secolului al XX-lea, pe acest loc, în ogrorul lui Vasile Costandache, unde se presupune că ar fi fost Sf. Masă, s-au găsit unele obiecte de cult, printre care un clește de pus cărbuni în cădelniță. După spusele dascălului Sandu Antim (1902), câteva icoane au fost aduse la biserica actuală și folosite în procesiunile religioase pentru aducerea ploii³⁶. Aceste informații confirmă cele susținute de noi cu privire la numele ctitorului.

Pentru biserica actuală (Popenii de Jos), care păstrează același hram, părerile referitoare la ctitor și datare sunt diferite. În 1901, pr. paroh N. Iacomi, într-un raport către episcopie, menționa că biserica ar data din anul 1830³⁷. Tot în 1901, în „*Chestionarul din 9 martie 1901*”, el arăta că biserica a fost fondată de Elena Beldiman, în anul 1834³⁸. Pr. Constantin Cocu consemna într-o însemnare de pe un *Molitfelnic*, Râmnic, 1782, al bisericii „*Sf. Dumitru*” din Bârlad, că printre bisericile sfințite de el între anii 1824-1831, când a fost protopop al Protoieriei Bârlad, s-a numărat și biserica „*Sf. Gheorghe*” din Popeni (poz. nr. 20)³⁹. În preajma ei pe listă sunt menționate bisericile din Pătrășcani (c. 1830) și Crângul de Jos (c. 1831)⁴⁰. Anuarele Episcopiei Hușilor din anii 1934-1938 nu menționează ctitorul, iar anii zidirii fiind 1830⁴¹ și 1834⁴²,

³⁰ A.E.H., 1938, p. 145.

³¹ S.J.A.N Vaslui, fond *Inspectoratul Agricol al jud. Tutova*, dos. 76/ 1945 - 1946; conacul boieresc, aflat la c. 300 m vest de biserică, naționalizat și folosit inițial ca unitate școlară și, apoi, sediu C.A.P., a fost demolat după 1990.

³² Laurențiu Chiriac, *Monumentele religioase medievale din zona Bârladului*, Iași, 2007, p. 345.

³³ C. Tomescu, *Știri catagrafice din Biserica Moldovei în 1809 (Scrieri cu privire pentru preoții și diaconii și bisericile cu hramurile lor)*, în „A.B.”, nr. 3, Chișinău, 1931, p. 201.

³⁴ C.H., Huși, 1947, p. 86.

³⁵ S.J.A.N. Vaslui, fond *Episcopia Hușilor*, dos. 11/ 1894 - 1896, f. 41.

³⁶ Ion N. Oprea, *op. cit.*, p. 348; după tradiție, se spune că ar fi mai fost o biserică pe Dealul Viilor, unde se află o carieră de prund, în care s-au găsit câteva cruci din cimitirul din jurul fostei biserici (p. 347), probabil biserica de obște.

³⁷ S.J.A.N. Vaslui, fond *cit.*, dos. 3/ 1901, f. 42.

³⁸ Ion N. Oprea, *op. cit.*, p. 347.

³⁹ I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. I, p. 55, 308.

⁴⁰ N. Stoicescu, *op. cit.*, v. datări: pp. 87, 631, 820.

⁴¹ A.E.H., 1935, p. 87; 1938, p. 145.

⁴² *Ibidem*, 1934, p. 66.

iar Cronica Hușilor din 1947 consemna că biserica, zidită în 1830, ar fi fost ctitorită de familia Greceanu⁴³. În rapoartele parohiei către O.P.C.N. Vaslui, din anii 1961 - 1963, se relatează că biserica a fost construită în anul 1830 de către vornicul Ioan Greceanu și „fiii săi: Costache, Gheorghe și Neculai”⁴⁴, făcându-se confuzie între fii și frați: Constantin (monahul Climent arhimandrit, 1820), poate cel nominalizat în pisania actuală, și Nicolae (vel vornic de aprozi, 1824), frații săi, iar, Gheorghe (vornic, 1845), nepot de frate (fiul lui Nicolae)⁴⁵. N. Stoicescu, pe baza evidențelor D.M.I. (azi, I.N.P.), nota că biserica ar fi construită de marele vornic Ioan Greceanu, în 1830⁴⁶. În pisania actuală, din anul 1987, se arată că biserica a fost zidită de Costache Greceanu, în 1811⁴⁷.

Analizând aceste date, considerăm că biserica a fost zidită pe locul actual de către vorniceasa Elena Beldiman (proprietara moșiei, primită ca zestre de la tatăl său, Gheorghe Costandache), sprijinită de familia Greceanu, în special, de cumnatul ei, Ioan Greceanu, ispravnic al ținutului Tutova (1821), mare vornic al Țării de Jos (1824 - 1831), și cei doi fii ai săi, aga Nicolae Greceanu și spătarul Iancu Greceanu, moștenitorii testamentari ai vornicesei, odată cu cea de la Simila, ctitoria lor. Începută, poate, în 1811 și terminată în 1830. La 1831, la biserică slujeau 3 preoți și 2 dascăli, care deserveau 157 de familii⁴⁸. În anii 1838 - 1839 erau „2 popi, 2 dascăli, 2 diaconi”, în 1845, „3 popi și 3 dascăli”, iar 1851, „3 popi și 2 dascăli”⁴⁹. Pe sigiliul parohiei din 1847 era încrustată scena de hram a bisericii, reprezentând pe „Sf. Gheorghe omorând balaurul” și legenda, scrisă în chirilică cu majuscule: „*1847* B<i>s<erica> s<a>t<ului> Popeni. Tutova. H<ramul> S<fântul> M<are> M<ucenic> Gheorghie*”⁵⁰. În 1848, preot era Ioan Vrabie, duhovnic⁵¹. Numărul clericilor, raportat la o comunitate destul de mică, dovedește evlavlia și atenția acordată de Elena Beldiman vieții spirituale,

⁴³ C.H., Huși, 1947, p. 86.

⁴⁴ D.J.C. Vaslui, fond O.P.C.N., dos. 1/ 1961-1962 (pachete); dos. 1/ 1963, vol. I, f. 37.

⁴⁵ www.ghika.net - *Arborele genealogic al familiei Greceanu*, pagină redactată de Mona și Florian Budu - Ghika, 2007, surse: Radu Sc. Greceanu, *Familia Greceanu din Moldova. Considerații genealogice*, Ed. Academiei Române, în *Arhiva Genealogică*, nr. 3 - 4/ 1997; Mihai D. Sturdza, Ruxandra Beldiman, în *Familii boierești din Moldova și Țara Românească*, București, 2004: vornicul Ioan Greceanu, fondatorul bisericilor din Popeni și Simila.

⁴⁶ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 660.

⁴⁷ „Ziditu-s-a acest sfânt locaș închinat Sf. M. Mc. Gheorghe în anul mântuirii, 1811, ctitoria lui Costache Greceanu; în urma cutremurului din 1940 s-au făcut reparațiile interioare și exterioare cu cheltuiala enoriașilor și cu strădania pr. paroh Arghirescu; în anul 1950 s-a făcut pictura murală în stil realist, pr. paroh fiind Teodor Calapod; în anul 1985 s-au terminat reparațiile întregii bisericii, când s-a făcut strămutarea cimitirului în curtea bisericii; s-a împodobit interiorul bisericii cu pictură în tehnica „fresco” în anul 1987, cu contribuția credincioșilor din sat și cu deosebita strădanie a pr. paroh Ștefan Veleşcu, pictura a fost executată de pictorul bisericesc Vasile Caraman din București, ajutat de Constantin Coșa, Ion Borloveanu, Nicolae Enachi și Nelu Grădeanu; sfințirea s-a săvârșit de P.S. Eftimie Luca, episcopul Romanului și Hușilor, în anul 1987, luna octombrie ziua ...; pomenește Doamne pe toți cei ce au contribuit la înnoirea casei tale”.

⁴⁸ C. Istrati, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1831*, p. 137.

⁴⁹ Ionel Duma, *op. cit.*, p. 71.

⁵⁰ S.J.A.N. Vaslui, *fond cit.*, dos. 20/ 1884, f. 136.

⁵¹ Costin Clit, *Listă de numele și porecele preoților ci sunt vrednici de a fi duhovnici pi la satele și bisăricile unde cer trebiuința de duhovnic la o jumătati de țin(ut) al Tutov(e)i, în partea protopopiei, gios iscălitu, se arată. 1848 februar(ie)*, în *Documente hușene*, vol. IV, doc, 402/ p. 372/ poz. 86.

respectată și de moștenitorii săi, în special de vornicul Nicolae Greceanu, ctitorul bisericii „*Sf-ții Împărați Constantin și Elena*” din satul Simila, proprietatea sa.

În anii 1852 și 1853, biserica, bine întreținută, construită din „*piatră și cărămidă*”, „*cu ogradă împrejur*”, era deservită de 1 preot⁵², fiind învelită cu tablă în 1873⁵³. În 1874, la ea slujea pr. Al. Pascal⁵⁴, în 1878, pr. Alecu Crucenu, care asigura servicii religioase pentru 200 de familii⁵⁵, iar în 1880, pr. N. Iacomi (diacon, 28 martie 1879, preot, 1 aprilie 1879), transferat de la Frunțișeni⁵⁶.

În 1884, parohia deținea 8 fâlci de pământ în câmp (sărăcăcios, cu prundiș) și 10 prăjini în vatra satului, primit prin reforma agrară din 1864. În acest timp, pr. paroh, N. Iacomi arăta că biserica de cărămidă (învelită cu tinichea albă, dușumele de brad, 5 ferestre cu gratii de fier, tencuită la interior și exterior), nu era în stare bună, tencuiala exterioară fiind căzută până la cărămidă⁵⁷, situație remediată în 1889, când a fost tencuită la exterior și interior de către „*poporâni*”, sub supravegherea sa⁵⁸. În 1894, el raporta că biserica era în stare bună, fiind împrejmuită cu gard de jur împrejur, epitrop fiind Mihalache Prisăcaru⁵⁹. Ștampila parohiei, emisă în acest an, avea reprezentat simbolul creștin: „*Ochiul lui Dumnezeu*”, înconjurat de legenda scrisă cu majuscule, pe 2 rânduri: „*ROMÂNIA * EPISCOPIA HUȘILOR * 1894 * JUD. TUTOVA. PAROHIA POPENI, COM. POPENI*”⁶⁰. În 1896, a fost numit cântăreț Alecu Căpraru din Popeni, în locul defunctului C. Căpraru⁶¹. În 1900-1901, parohia deținea cele 8 fâlci de pământ, din care 3 se aflau în hliza Dabija (la est de proprietatea Mariei Mihălceanu și la sud de cea a pr. Tănase), 40 de prăjini în hliza „*Pornituri*”, 42 prăjini pe Dealul Cosmei și 40 prăjini în hliza Mursa. Acum, pr. N. Iacomi asigura asistență religioasă pentru 288 familii, respectiv 1.214 suflete, alături de cântăreții Sandu Arteni și Alecu Cruceanu, epitropi fiind Gh. Grădinaru și I. Chirițoiu⁶². În 1902, avansat la gradul de sachelar, slujea pentru cei 1.084 locuitori din Popenii de Sus și de Jos, alături de dascălul Sandu Antim⁶³. Din cele expuse mai sus, se evidențiază activitatea pr. paroh N. Iacomi, care a slujit și îngrijit locașul de cult cu râvnă și devotament.

În 1907, biserica, fiind fără preot, nu era bine îngrijită, prezentând degradări la zidărie și împrejmuire⁶⁴. În 1928, pr. paroh I. Arghirescu (absolvent de seminar, gr. 2, hirotonisit în 1922, numit în 1923), arăta că biserica se afla în aceeași stare, nu avea casă parohială, iar cimitirul era departe. Împreună cu cei 2 cântăreți, I. Cruceanu și Const.

⁵² Idem, *Catagrafie de toate bisericile din ocoalele a Târgului, a Similii și a Corodului de la ținutul Tutovii*, în „*Documente hușene*”, vol. III, Iași, 2014, doc. 491/ p. 480.

⁵³ Ion N. Oprea, *op. cit.*, p. 347.

⁵⁴ Costin Clit, *Tabloul hirotoniilor din anii 1872 - 1877*, în *Documente hușene*, vol. III, doc. 571/ p. 567.

⁵⁵ Idem, *Un tablou ecleziastic inedit privind județul Tutova la 1878*, în „*Bârladul*”, nr. 1/2001, p. 11.

⁵⁶ Idem, *Un tablou ecleziastic inedit privind județul Tutova la 1880*, în „*Elanul*”, nr. 42/ 2005, p. 8.

⁵⁷ S.J.A.N. Vaslui, *fond cit.*, dos. 20/ 1884, f. 135.

⁵⁸ Ion N. Oprea, *op. cit.*, p. 347.

⁵⁹ S.J.A.N. Vaslui, *fond cit.*, dos. 11/ 1894 - 1896, f. 60.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 42.

⁶¹ *Ibidem*, dos. 4/ 1896, f. 158.

⁶² *Ibidem*, dos. 16/ 1900, f. 17 - 24; 3/ 1901, f. 42 - 43.

⁶³ *Ibidem*, dos. 3/ 1902, f. 12; George Lahovari, C.I. Brăteanu și Gr. Tocilescu, *op. cit.*; Ion N. Oprea, *op. cit.*, p. 348.

⁶⁴ S.J.A.N. Vaslui, *fond cit.*, dos. 8/ 1907, f. 63.

Pârveu, el asigura servicii religioase pentru 375 familii cu 1.565 suflete⁶⁵. În anii 1934 - 1938, slujea alături de cântăreții I. Cruceanu (numit în 1919) și Al. Harabagiu (numit în 1931). În această perioadă, parohia avea 427 familii/1.547 suflete în 1934 și 400 familii/1.500 suflete în 1938, precum și cele 12 ha de pământ. Pr. paroh I. Arghirescu s-a dovedit a fi un bun gospodar, care a reparat biserica, a înființat corul religios, condus de învățătorul Alexandru, activând, totodată, ca membru al căminului cultural „*Maria Mihălceanu*”, înființat în 1935 și afiliat la Federația Română. În 1938, biserica se afla în curs de reparație, prin contribuția credincioșilor (210.000 lei), și a proprietarului moșiei, L. Zamfiratos (100.000 lei)⁶⁶. În 1941, L. Zamfiratos a înzestrat căminul cultural, care purta numele mătușii sale, cu un aparat de radio și cărți pentru bibliotecă. Pe lângă sumele necesare reparării bisericii, a donat „*o icoană de mare valoare și alte obiecte trebuitoare*” acesteia, precum și lemne de foc din pădurea proprie pentru familiile celor mobilizați în Al Doilea Război Mondial și celor „*nevoiașe*”⁶⁷.

Grav afectată de cutremurul din 1940, biserica a fost inspectată la 13 decembrie 1940 de episcopul Hușilor, Grigore Leu, încadrând-o în categoria „*Biserici ruinate ce se pot repara*”. Devizul întocmit de C.M.I., privind repararea ei, prevedea rezidirea pereților în partea superioară, legarea lor cu bare de fier, refacerea turnului clopotniță de pe pronaos, prăbușit la cutremur⁶⁸. În 1947, parohia, formată din 470 familii / 1982 suflete, era deservită de pr. paroh Th. Calapod (transferat la 30 septembrie 1943), care, pe lângă biserică, administra cele 12 ha de pământ și 3.960 m² din jurul ei, căminul cultural și biblioteca cu 60 de volume, ajutat de cântărețul Al. Harabagiu⁶⁹. În acest timp, biserica se afla în aceeași stare de ruină, necesitând reparații interioare și exterioare (zidărie, pardoseli, acoperiș, turn clopotniță). În 1950, prin strădania pr. paroh, au fost terminate lucrările de reparație: consolidarea și întregirea zidăriei, refacerea turnul clopotniță din lemn (inițial din cărămidă), înlocuirea dușumelelor și a scării de lemn din pronaos (cu acces spre turn), schimbarea învelitorii de tablă, pictarea la interior, în tehnica „*ulei*”, de către zugravul Const. Buși din Bârlad⁷⁰. Contribuția pr. paroh Th. Calapod la viața spirituală și culturală a satului, la consolidarea, restaurarea și întreținerea monumentului, timp de 41 ani, este recunoscută de comunitate prin cuvintele omagiale încrustate pe monumentul funerar aflat în curtea bisericii.

Datorită calității arhitecturale, pentru a fi protejat, locașul a fost înscrisă în Lista Monumentelor Istorice din 1955⁷¹. Avariat de cutremurul din 1977, monumentul a fost

⁶⁵ *Ibidem*, dos. 6/ 1928, f. 46 - 47.

⁶⁶ A.E.H, 1934, p. 66; 1935, p. 87; 1938, p. 145.

⁶⁷ *Vocea Tutovei (Foaie de propagare și educație națională)*, nr. 15/1941, p. 3.

⁶⁸ C.H., nr. 4/ 1941, p. 21; Adrian Nicolae Petcu, pr. Nicolae Cătălin Luchian, *Episcopul Grigorie Leu în vâltoarea istoriei. Documente (1924 - 1949)*, Ed. Doxolgia, Iași, 2019, doc. 115/ p. 268: *Circulara Episcopului Grigorie Leu către preoții din Eparhia Hușilor, privind starea în care se află bisericile afectate de cutremurele din 22 octombrie și din noaptea de sâmbătă 9 spre duminică 10 noiembrie 1940, din 15 ianuarie 1941.*

⁶⁹ S.J.A.N. Vaslui, *fond cit.*, dos. 1/ 1947, f. 159 - 161.

⁷⁰ D.J.C. Vaslui, *fond cit.*, dos. 1/ 1961 - 1962 (pachete).

⁷¹ Academia R.P.R., Comisia științifică a Muzeelor, monumentelor istorice și artistice, *Lista monumentelor de cultură de pe teritoriul R.P.R.*, București, 1955, p. 196; nr. 1575; v. și LMI/ 1992, cod: VS-II-m-B-06867, publicată în M.O.R., Partea I, nr. 113 bis din 15 feb. 2016. Anexa nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/ 2004, p. 2598.

reparat între anii 1985-1987 (consolidat, tencuit la exterior și pictat la interior, strămutându-se totodată și cimitirul în curtea bisericii), sub păstoria pr. paroh Șt. Velescu, cu cheltuiala enoriașilor. În 1987 a fost pictat din nou la interior, în tehnica „frescă”, pe baza avizului favorabil al C.C.E.S., nr. 97/1986. Totodată, au fost repictate icoanele de la catapeteasmă. Lucrările, în valoare de 196.000 lei, au fost executate de pictorul bisericesc Vasile Caraman din București, ajutat de Constantin Coșa, Ion Borloveanu, Nicolae Enachi și Nelu Grădeanu, locașul fiind sfințit de episcopul Romanului și Hușilor, Eftimie Luca, în luna octombrie același an⁷². În anul 2001, prin strădania aceluiași preot, a fost înlocuită învelitoarea de tablă.

Biserica „Sf. Gheorghe” din Popeni, ctitorie boierească a familiilor Costandache și Greceanu, asemănătoare cu cea de la Simila (cu excepția turnului clopotniță, refăcut ulterior, ilustrează evoluția arhitecturii religioase din secolul al XIX-lea: amestec de tradiție (plan, sistem de boltire) și inovație (plastică arhitecturală - elemente baroce și neoclase). Este construită din piatră brută (fundații) și cărămidă (pereți portanți groși de c. 1,60 m), planșee din lemn stucat, tâmplărie, acoperiș și dușumele de lemn (azi, parchet), învelitoare de tablă galvanizată (inițial, șindrilă), grilaje din fier forjat, pictată la interior. Are plan triconic, cu abside semicirculare și turn clopotniță pe vest (lemn, inițial cărămidă). La interior, sistemul de boltire din lemn stucat este format dintr-o calotă sferică sprijinită pe pandantivi pe naos, semicalotă pe altar, pronaos tăvănit. Fațadele sunt decorate cu elemente din repertoriul neoclasic (fronton triunghiular, susținut de 4 coloane adosate; coloane adosate pe toată suprafața; profiluri simple, în retragere, sub cornișă; ferestre, înscrise în panouri rectangulare, adâncite în zidărie, cu deschideri în arc în plin cintru; turn clopotniță prismatic, bază octogonală, fără tambur, 3 nivele, acoperiș de tip baroc, scări de lemn și fier (inițial, lemn)/ (Fig. 1 - 4).

Din inventarele întocmite de pr. N. Iacomi la sfârșitul secolului al XIX-lea, se constată că locașul a fost înzestrat cu toate bunurile necesare desfășurării cultului ortodox, în funcție de posibilitățile materiale ale ctitorilor și ale enoriașilor⁷³. Din zestrea inițială (sec. XIX) se mai păstrează astăzi doar iconostasul (lemn sculptat, pictat, poleit)/ (Fig. 5), amvonul (idem)/(Fig. 6), analogul (lemn sculptat, piele)/(Fig. 7), chivotul (metal comun), clopotul mare (bronz), cu efigia Sf. Gheorghe și inscripția scrisă în

⁷² D.J.C. Vaslui, *fond cit.*, dos. 1/ 1984 - 1987, vol. I, f. 5; v. și pisană.

⁷³ S.J.A.N. Vaslui, *fond cit.*, dos. 20/ 1884, f. 135 - 136: *Inventar de averea mobilă și imobilă, a bisericii cu hramul Sf. Gheorghe din Popeni*: 1 catapeteasmă zugrăvită, săpată, pictată, poleită, împodobită cu ușa împărătească și diaconești, 1 strană arhierescă idem, 4 sfeșnice de fier cu câte 3 lumini și o cruce, sprijinite de un grilaj de fier, 1 serafim de lemn cu 2 lumini, icoane împărătești: Maica Domnului, Iisus, Sf. Gheorghe, Sf. Nicolae, 1 Sf. Împărați Constantin și Elena, 2 în pridvor: Maica Domnului, Iisus, 18 icoane mici, 2 analoage de pus cărțile, din care 1 săpat frumos pentru Sf. Evanghelie, 1 policandru de 24 lumini, 1 amvon săpat frumos cu cei 4 evangheliști, 1 văzduh de mătase, cusut cu flori roșii, 2 stihare vechi, 33 cărți bisericești, dintre care: 1 Penticostar, 1 Octoih, 1 Psaltire, 1 Evanghelia (degradată), 1 Liturghie, 1 Catavasier greco-român, 1 Sf. Aer, 1 Sf. Antimis, 7 candelă, potirul, discul, steluța și copia de argint, chivotul din bacfon, 1 clopot mare de 335 ocale și unu mic de 30 ocale, turnat în 1760; ibidem, dos. 11/ 1894 - 1896, ff. 41 - 42: 2 clopote: 1 mare în stare bună și unu mic crăpat, turnat la 1760, catapeteasmă bună, potir, disc, steluță, copie și chivot de argint, 1 cruce de lemn îmbrăcată cu argint, sfeșnice de lemn, un policandru cu 24 lumini, 1 candelă cu 6 lumini, 1 icoană de argint, 1 Sf. Aer pe mușama, 1 cruce de lemn îmbrăcată cu argint, 1 strană arhierescă, 1 tetrapod, cărți de cult ș.a.

chirilică: „*Turnat de Pavel în uzina lui Ivan Râjov*”⁷⁴ (?) (Fig. 8) și câteva cărți vechi de cult ortodox, aflate la Muzeul eparhial din Huși: *Predicatorul*, București, 1857 - 1868 (nr. inv. 4828); *Antologhie*, Neamț, 1840 (nr. inv. 4197)⁷⁵.

Cele trei monumente funerare din curtea bisericii, identificate prin inscripții, întregesc informațiile despre cunoașterea istoriei satului. Ele aparțin lui Leonida Mihălceanu, Chiriac Mihălceanu, fiul său, proprietari ai moșiei (Fig. 9), și pr. Th. Calapod, care au contribuit la întreținerea și dăinuirea monumentului:

1. „*Leonida Mihălceanu, decedat la 19 mai în anul 1897*”, conform inscripției de pe placa de marmură albă; obelisc din marmură sub formă de mini templu, decorat în basorelief cu o cunună de flori și monogramă, soclu de piatră în două trepte, numele meșterului la baza trunchiului: „*D-L N. Renieri (Galatz)*”.

2. „*Kiriace L. Mihălceanu, decedat la 27 august în anul 1895 în etate de 35 de ani*”; soclu de piatră, obelisc de marmură decorat în basorelief cu o cunună de flori; placă de marmură albă cu inscripție, meșter: „*N. Renieri (Galatz)*”.

3. Pr. Teodor Calapod, cruce memorială din beton, placă de marmură cu imaginea preotului (reprezentat bust, în medalion circular) și inscripția „*S-au încrustat această placă în memoria binecuvântatului preot Teodor Calapod, care cu vrerea lui Dumnezeu, alături de soția sa Zoea a desfășurat o prodigioasă activitate în această parohie, 41 de ani./ Prin osârдіia sa, sfântul locaș, monument istoric, a fost menținut permanent în bună stare de funcționare. Personalitate distinsă, de o aleasă cultură, noblețe sufletească și pioșenie desăvârșită. Rămas veșnic în memoria enoriașilor și a celor ce l-au cunoscut*”. Semnează: „*Vasile Popa, Vasile Chelaru, Bizim Sterian*”⁷⁶ (Fig. 10).

Planșe

Fig. 1 - Vedere nord-vest - biserică (foto, a. 1985).

⁷⁴ Arhiva Protopopiatului Vaslui, dos. 545/1966.

⁷⁵ Fondul de carte veche religioasă și arhiva ar fi fost distruse de un incendiu de la sf. sec. XIX - înc. sec. XX; mulțumim pentru informațiile transmise preoților: Veleşcu Ștefan, paroh (1984 - 2011), preot pensionar (2012 - azi), Veleşcu Laurențiu, paroh (2011 - azi), care asigură serviciile religioase pentru cei 800 de enoriași.

⁷⁶ Vezi și: Gh. Gherge, Sidonia Elena Diaconu, *Prima carte pentru Zorleni*, pp. 122 - 123.

Fig. 2 - Vedere nord-vest - biserică (foto, 2012).

Fig. 3 - Detaliu abside laterale și altar

Fig. 4 - Scară de lemn / turn clopotniță

Fig. 5 - Detaliu: iconostas - lemn, sculptat, poleit, sec. XIX

Fig. 6 - Amvon, lemn, sculptat, pictat, sec. XIX

Fig. 7 - Analog, lemn, sculptat, poleit; piele, sec. XIX

Fig. 8 - Clopot, bronz, sec. XIX

Fig. 9 - Monumente funerare, piatră, marmură, sec. XIX: Leonida și Chiriac Mihălceanu

Fig. 10 - Crucă funerară, ciment mozaicat (1984): pr. paroh Teodor Calapod